

УДК 005.35:640.41

ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ І ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ПРИНЦИПЫ ОЦЕНКИ И ПЛАНИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ГОСТИНИЧНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

PRINCIPLES OF ESTIMATION AND PLANNING OFFUNCTIONING OF THE SOCIALLY-ORIENTED HOTEL

Гопкало Л.М. (Київський національний торговельно-економічний університет)

Гопкало Л.М. (Киевский национальный торгово-экономический университет)

Норкало L.M. (Kyiv national trade and economic university)

Ключові слова: соціальний туризм, соціально-орієнтоване готельне підприємство, соціальний турист, оцінка, планування.
Социальный туризм, социально-ориентированное гостиничное предприятие, социальный турист, оценка, планирование.
Social tourism, socialoriented hotel, social tourist, estimation, planning.

Представлено результати теоретичних та емпіричних досліджень принципів оцінки і планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства. Запропоновано класифікаційні ознаки та змістове тлумачення принципів оцінки і планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства. Сформовано перспективи подальших досліджень теоретико-методологічних засад оцінки і планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства.

Представлены результаты теоретических и эмпирических исследований принципов оценки и планирования деятельности социально-ориентированного гостиничного предприятия. Предложены классификационные признаки и смысловое толкование принципов оценки и планирования деятельности социально-ориентированного гостиничного предприятия. Сформированы перспективы дальнейших исследований теоретико-методологических принципов оценки и

планирования деятельности социально-ориентированного гостиничного предприятия.

The presented results of theoretical and empirical research of assessment principles and planning of activities of social -oriented hotel enterprise. Proposed classification attributes and semantic interpretation of the principles of evaluation and planning activities of social -oriented hotel enterprise. Formed perspectives for further research of theoretical and methodological principles of evaluation and planning activities social-oriented hotel enterprise.

Вступ. Для визначення перспективних напрямів і методів удосконалення роботи соціально-орієнтованих готельних підприємств необхідно проаналізувати поточну ситуацію та оцінити об'єктивні можливості щодо виробництва соціальної готельної послуги, що задовольняв би сучасні вимоги соціальних туристів.

Особливу увагу слід звернути на соціальне значення готельних підприємств, що сприяє розвитку матеріально-технічної бази Європейських країн як конкурентоспроможності і динамічної туристичної дестинації, здатної до систематичного економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень. Актуальність даної теми видно з публікацій вітчизняних та іноземних вчених. Аналізуючи погляди вчених щодо визначення основних принципів економічного аналізу, відзначимо, що невелика їх кількість приділяє увагу і детально розглядає принципи економічного аналізу. Найбільшу питому вагу серед принципів, які виділяють сучасні вчені, є принципи: науковості, системності, комплексності, об'єктивності, конкретності та дієвості. Деякі автори, такі як М.Я. Коробов, А.В. Василенко, І.Д. Лазаришина [1-3] та ін., вивчаючи принципи економічного аналізу, виділяють наступні: науковості, комплексності, системності, об'єктивності, дійсності, оперативності. Крім того, вони поєднують такі принципи, як комплексності та системності, а також принципи об'єктивності та дійсності.

Дослідженням стану, проблем розвитку та соціально-економічного значення туризму вивчали такі українські науковці, як М.Г. Бойко, М. В. Босовська, Ю.В. Іванов, Г.І. Михайліченко [3-6]. Чималу кількість напрацювань у даній галузі зробили ще багато інших українських вчених.

Деяким аспектам соціального туризму та готельних підприємств, що обслуговують соціальних туристів присвятили свої праці такі вчені: М.Г. Бойко, Н.І. Ведмідь, Пшеничних Ю.А., А.Э. Саак [2,7,8] та інші. Та, на нашу думку, визначену проблему досліджено ще недостатньо. Однак наукових робіт, присвячених комплексному дослідженню проблем теорії та практики оцінки діяльності соціально-орієнтованих готельних підприємств з урахуванням забезпечення вимог корисності та підвищення рівня його функціональних якостей, недостатньо. Потребують подальшого розвитку принципи системного аналізу та обґрунтування необхідності їх застосування в науковому пізнанні аналітичних досліджень.

Постановка мети і задач дослідження. Метою статті є принципи проведення оцінки поточної ситуації на ринку соціальної готельної послуги, яка є невід'ємною складовою соціального туристичного продукту і

передумов для формування нових напрямів розвитку соціально-орієнтованого готельного підприємства. Оцінка повинна враховувати особливості обслуговування соціальних туристів, функціонування соціально-орієнтованого готельного підприємства на ринку і наявну, доступну для аналізу, статистичну інформацію. Для визначення принципів оцінки необхідно враховувати засади системного аналізу та теорії управління підприємством. Системний підхід оцінки та планування передбачає цілісність у практичній діяльності, що спрямована на комплексну реалізацію.

Методика досліджень. Дослідження здійснено на основі двох стадій пізнання: теоретичної й емпіричної, за допомогою яких досягається більш адекватне й цілісне відображення певної області дійсності функціонування соціально-орієнтованого готельного підприємства.

Результати досліджень. Кожна модель ґрунтується на визначених принципах та закономірностях менеджменту і в основу моделі оцінки діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства доцільно покласти принципи, які мають відповідати таким вимогам: визначити загальні положення, властиві соціально-орієнтованим готельним підприємствам; відповідати законам розвитку природи, суспільства і бізнесу; об'єктивно відображати сутність явищ і реальних процесів управління організацією діяльності соціально-орієнтованих готельних підприємств; бути визнаними суспільством.

В основі моделі оцінки діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства доцільно покласти наступні принципи системного аналізу [розроблено автором з використанням: 1-11]:

1. Принцип науковості - спирається на закономірні зв'язки змісту науки та практичного аспекту і передбачає побудову моделі дослідження на найновіших досягненнях управлінської та економічної наук, спонукає до постійного удосконалення дослідницької моделі. Додержання цього принципу дає змогу уникати проявів волюнтаризму і суб'єктивізму при прийнятті управлінських рішень. Оцінка діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства повинна ґрунтуватися на глибокому пізнанні об'єктивних економічних законів, закономірностей і принципів управління. При запровадженні принципу науковості важливо боротися зі шаблоном, індивідуально підходити до кожного етапу дослідницького процесу. Під час реалізації принципу науковості необхідно забезпечити оптимальне співвідношення теоретичного й практичного матеріалу щодо оволодіння необхідними навичками пізнавальної діяльності.

2. Принцип спланованості – припускає здійснення оцінки діяльності підприємства в суворо упорядкованій, послідовній, збалансованій формі при детальному закріпленні процедур, передбачає попередню роботу по визначенню послідовних етапів дослідження. При цьому складається план дослідницьких заходів, програми дій та її реалізацію та включає контроль проміжних та кінцевих результатів.

Принцип спланованості включає прогнозування розвитку соціально-орієнтованого готельного підприємства і визначення тенденцій та закономірностей його розвитку для вирішення конкретних завдань. Цілі прогнозування визначаються суспільними потребами, породженими певними соціально-економічними, політичними, демографічними, науково-

технічними та іншими факторами. Так, принцип спланованості передбачає забезпечення високого світоглядного рівня дослідження, формування іміджу підприємства, його ринкової позиції та конкурентоспроможності.

3. Принцип оперативності визначається значенням своєчасної інформації та необхідністю її аналізу для прийняття відповідних управлінських рішень [12]. Графік виконання аналітичних робіт має передбачати найстисліші терміни, бо чим оперативніший аналіз, тим ефективніше використовують його результати в управлінні виробництвом. Своєчасна та доречна інформація дає можливість оперативно оцінити минулі, теперішні чи майбутні події та вжити необхідних заходів для виправлення ситуації або її поліпшення. Дотримання принципу оперативності дає можливість уникнути небажаних, нерациональних або непродуктивних витрат.

Суттєвою вимогою сьогодення є необхідність підсилення використання принципів оперативності та науковості для підвищення економічного аналізу. Саме використання цих принципів дасть можливість в оперативному та обґрунтованому порядку забезпечувати керівників кожної ланки управління та безпосередньо працівників певного структурного підрозділу інформацією, що дозволить приймати ефективні управлінські рішення з недопущення відхилень від запланованих показників, активно втручатися в ритм виробничих показників і мінливих господарських ситуацій.

4. Принцип системності - передбачає системний аналіз кожного напрямку діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства, як системи, яка складається із взаємодіючих та взаємопов'язаних підсистем і елементів. Особливість системного підходу в тому, що він орієнтований на розкриття цілісності об'єкта і забезпечуючих її механізмів, на виявлення різноманітних типів зв'язків складного об'єкта і зведення їх в єдину теоретичну картину. Поняття "системний підхід" (від англ. - *systems approach*) стало широко вживатися в 1960 - 1970 рр., хоча саме прагнення до розгляду об'єкта дослідження як цілісної системи виникло ще в античній філософії та науці (Платон, Аристотель). Ідея системної організації знання, що виникла в античні часи, формується в середні століття і отримує найбільший розвиток німецької класичної філософії (Кант, Шеллінг). Класичний зразок системного дослідження - "Капітал" Маркса К.[9-11]. Втілені в ньому принципи вивчення органічного цілого (сходження від абстрактного до конкретного, єдність аналізу і синтезу, логічного та історичного, виявлення в об'єкті різноякісних зв'язків та їх взаємодії, синтез структурно-функціональних та генетичних уявлень про об'єкт тощо) з'явилися найважливішим компонентом діалектико-матеріалістичної методології наукового пізнання.

5. Принцип взаємозалежності - передбачає аналіз взаємозалежності фінансово-економічних показників діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства. Принцип взаємозалежності полягає у суттєвих закономірностях і зв'язку між процесом розвитку соціально-орієнтованого готельного підприємства і соціальними процесами в суспільстві, а також зв'язки внутрішнього характеру. Досить складно розкрити структуру переплетення соціально-економічних закономірностей в суспільстві та діяльності готельного підприємства, оскільки всі соціально важливі процеси в середині країни можуть суттєво коригуватись через вплив міжнародного

туризму та привілеювання комерційного інтересу підприємців. (в якості детермінантів, механізмів перетворення, регулювання тощо).

Зв'язки між будь-якими явищами існують як зовнішні, так і внутрішні. Соціальний туризм та діяльність соціально-орієнтованого готельного підприємства здійснюється в тісному взаємозв'язку з усіма соціальними процесами, вона безпосередньо і постійно залежить від рівня розвитку суспільства. Таким чином, ефективна організація діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства вимагає враховувати потреби розвитку країни, суспільної ініціативи. Зв'язки також існують всередині соціально-орієнтованого готельного підприємства (між основними його суб'єктами і компонентами).

6. Принцип своєчасності - виявлення та захист на ранніх стадіях факторів загрози та запобігання їхньому шкідливому впливу на діяльність соціально-орієнтованого готельного підприємства [15]. Крім того, своєчасна та доречна аналітична інформація дає можливість оперативно оцінити минулі, теперішні чи майбутні події, вжити необхідних заходів для виправлення ситуації або її поліпшення. Дані аналізу мають не просто констатувати факти минулих подій та давати їм оцінку. Насамперед, вони повинні бути інформацією, яка використовується для прогнозування господарських подій, майбутнього фінансового стану соціально-орієнтованого готельного підприємства. Отже, реалізація принципу своєчасності передбачає, також, постійний моніторинг інтелектуального потенціалу підприємства, а також всієї діяльності, яка має на нього вплив, з метою своєчасного виявлення можливих проблем і реагування на них, або у випадку необхідності зміни підходу управління, обмеження зайвої інформації, яка непотрібна для прийняття управлінських рішень.

Сутність принципу історизму розкривається через аналіз його змісту, характеристику методів та інших пізнавальних процедур і через з'ясування його евристичного значення в науковому підході до оцінки діяльності підприємства. Застосування цього принципу вимагає залучення значного фактологічного матеріалу і надає можливість вивчати об'єкт у широкому історичному контексті.

7. Принцип цілеспрямованості – передбачає чітку постановку цілей дослідження. При цьому ціль повинна носити перспективний характер, тобто результати досліджень повинні допомогти у пошуку нових ідей розвитку. Принцип цілеспрямованості визначає напрями ефективності аналітичного дослідження і означає, що витрати на його проведення повинні бути найменшими при оптимальній глибині аналізу та його комплексності.

8. Принцип єдиноначальності - передбачає наявність єдиного органу по обробці статистичних показників діяльності соціально-орієнтованих готельних підприємств. Єдиноначальність передбачає подальше розширення прав і підвищення відповідальності керівників підрозділів підприємств, що виключає безвідповідальність. Єдиноначальними є органи, в яких вирішальна влада з усіх питань їхньої компетенції належить керівнику, який персонально відповідає за результати роботи соціально-орієнтованого готельного підприємства.

Вітчизняні вчені Є.В. Мних [12], Грабченко А.І., Федорович В.О., Гаращенко Я.М. [13], виділяють крім вищезазначених принципів, наступні:

достовірності, конкретності та точності; дієвості; ефективності. Принцип достовірності, конкретності та точності означає, що економічний аналіз повинен базуватися на конкретній та точній інформації, що реально відображає стан соціально-орієнтованого готельного підприємства на певний момент часу.

Проведені дослідження та проаналізовані праці різних науковців [11-15] щодо систематизації принципів планування діяльності підприємства дають змогу запропонувати класифікацію таких принципів за ознаками здійснення планування, функціональним призначенням планів та змістовим наповненням планів (рисунок).

Принцип єдності і системності припускає, що планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства має системний характер, передбачає розгляд усі напрями такої діяльності, як системи, яка складається зі структурних взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів. Зміст принципу безперервності полягає у тому, що планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства повинен мати циклічний характер.

Рис. 1. Принципи планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства

Принцип наукової обґрунтованості планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства вимагає всебічного обґрунтування планових рішень відповідними техніко-економічними розрахунками, необхідними прогнозними, програмними документами, тощо. Принцип

стабільності декларує незмінність показників планів. Принцип гнучкості полягає у створенні можливостей для того, щоб процес планування міг змінювати свій напрям відповідно до певних умов та обставин. Зміст принципу точності зумовлює конкретизацію та деталізацію планів діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства до такої міри, яку уможливають зовнішні і внутрішні умови функціонування суб'єктів такої діяльності.

Принцип пріоритетності визначає певні головні моменти планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства, які верифікують за критеріями достатності ресурсів, терміновості ухвалення рішення найважливіших проблем тощо. Принцип ефективності планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства полягає у тому, щоб витрати на складання плану були меншими за ефект, який приносить його виконання.

Сутність принципу оптимальності використання застосовуваних ресурсів полягає у тому, що використання різного роду ресурсів у процесі діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства повинно здійснюватись відповідно до встановлених цілей, визначених лімітів у конкретних напрямках. Принцип постійного аналізу та контролю виконання плану полягає у постійному контролі за досягненням планових показників діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства, своєчасного усунення недоліків, які виникають в процесі такої діяльності, та здійснення необхідних заходів щодо досягнення бажаних результатів. Принцип цілеспрямованості планування передбачає, що усі процедури планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства здійснюються відповідно до встановлених цілей. Принцип відповідальності полягає у тому, що адміністрація підприємства в межах своїх повноважень відповідає за виконання документів планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства.

Принцип свободи підприємництва соціально-орієнтованого готельного підприємства зумовлює засади планування такої діяльності, які ґрунтуються на праві суб'єктів господарювання добровільно вступати у комерційні зв'язки, обов'язку додержувати під час здійснення такої діяльності порядку, встановленого законами України. Принцип юридичної рівності і недискримінації полягає у тому, що планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства має орієнтуватись на рівності перед законом усіх суб'єктів такої діяльності, незалежно від форм власності. Сутність принципу верховенства закону полягає у тому, що планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства має орієнтуватись на вітчизняне та частково охоплювати міжнародне законодавство. Принцип захисту інтересів соціально-орієнтованого готельного підприємства зумовлює те, що в плані реалізації діяльності мають

бути відображені права учасників цих операцій. Принцип еквівалентності обміну доцільно враховувати під час планування діяльності.

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що немає чіткої класифікації принципів оцінки і планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства. Існуючі принципи є неповними та суперечливими. Тому на підставі огляду літературних джерел сформовано класифікацію принципів оцінки і планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства. Використання вищенаведених принципів створить можливості для визначення цілей, завдань та характеру складання, контролю за виконанням планів, сприятиме скороченню тривалості, зниженню собівартості, покращанню організації та технології здійснення діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства. Жоден окремий принцип не може визначити методологію такого планування, хоча відображає певну його вагу до ділянку, лише сукупність усіх цих принципів надає таку можливість. Результати дослідження є перспективними для подальшого вивчення теоретико-методологічних засад планування діяльності соціально-орієнтованого готельного підприємства, а саме – формування методів, визначення процедури та технології планування такої діяльності.

1. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: [навч. посібник]. / М.Я. Коробов. – К.: Т-во “Знання”, 2000. – 378 с. 2. Василенко А. В. Менеджмент устійчивого розвитку підприємств [Текст] : моногр. / А. В. Василенко. – К. : Центр учеб. лит., 2005. – 648 с. 3. Бойко М.Г. Цілісно орієнтоване управління в туризмі: монографія / М.Г. Бойко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 524 с. 4. Босовська М.В. Інтеграційні процеси в туризмі : монографія / М.В. Босовська. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 832 с. 5. Иванов Ю.В. Слияние, поглощения и разделение компаний: стратегия и тактика и тактика трансформации бизнеса / Ю.В. Иванов. – М.: Альпина Паблишер, 2001. – 244 с. 6. Михайліченко Г.І. Інноваційний розвиток туризму : монографія / Г.І. Михайліченко. – К. Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 608 с. 7. Ведмідь Н.І. Санаторно-курортний комплекс: сервісне управління: монографія / Н.І. Ведмідь. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 536с. 8. Саак А. Менеджмент в соціально-культурном сервісе и туризме : учеб. пособие / А.Э. Саак, Ю.А. Пшеничных. – СПб.: Питер, 2007. – 512с. 9. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: [монографія] / І.Д. Лазаришина. – Рівне : НУВГП, 2005. – 369 с. 10. Сіменко І. Принципи економічного аналізу: дослідження питань класифікації / І. Сіменко // Економічний аналіз. – 2008. – № 2 (18). – С. 23–27. 11. Перевалов Б.М. Сучасні економічні методи, моделі та методології моделювання. «Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка» №110 2013р. – С. 18-27. 12. Мних Є.В. Економічний аналіз: [підручник. Затверджено МОН]. / Є.В. Мних. – К., 2011. – 630 с. 13. Грабченко А.І., Федорович В.О., Гарашенко Я.М. Методи наукових досліджень: Навч. посібник. – Х.: НТУ "ХП", 2009. – 142 с. 14. Тянь Р.Б. Планування діяльності підприємства / Р.Б. Тянь. – К.: МАУП, 1998. – 156 с. 15. Кузьмін О.С. Теоретичні та прикладні засади / О.С. Кузьмін, О.Г. Мельник. – Л.: НУ “Львівська політехніка”, 2007. – 384 с. – (“Інтелект-Захід”).